

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Валентин Стоянов Недев

ОТНОСНО: Дисертационен труд на Боян Иванов Велчев на тема:
„Престъпност и наказателно правосъдие в медийната реалност на
съвременна България“ за присъждане на образователната и научна степен
„доктор“

Представеният дисертационен труд се състои от Увод, четири глави, Заключение, Библиография, с общ обем от 172 страници.

В Увода се обосновава актуалността на избраната тема, а именно, че отразяването на отрицателното обществено явление „престъпност“ в медиите не е изследвано цялостно в българската криминологична литература. А е несъмнена важноста на участието на медиите в процесите та ограничаване на престъпността и реформиране на наказателното законодателства и правосъдието.

Определени са: обекта на изследване – диалектиката между престъпност и медии; предмета на изследване – анализ на представянето от медиите на регистрираната и санкционирана престъпност, както и процесите на разследване и съдебно разглеждане на наказателни дела. За цел на изследването е посочено установяването на съответствие между престъпността и активността на медиите и формиране от страна на медиите на обществено мнение, отговарящо на защита правата на човека, законност и в крайна сметка ограничаване на престъпността. За постигане на набеязаната цел докторантът предвижда да се направи оценка на провежданата от държавата наказателна политика, контент-анализ на публикациите за изследване на медийната активност, препоръки за нови подходи както в наказателната политика, така и в дейността на медиите. Издигнати са работни хипотези, които изследването трябва да потвърди или отхвърли: държавните институции представят вярна картина на престъпността и на прилаганите стратегии за ограничаването ѝ, а медиите я представят точно и обективно, създавайки медийна реалност, приемана в обществото; и антитезата: медиите субективно отразяват явлението престъпност (поради недостатъчен професионализъм, собствени подбуди),

с което не съдействат за осъществяване на превенцията и контрола над престъпността.

Посочени са използваните научни методи за доказване на издигнатите хипотези, които са многообразни в съответствие с интердисциплинарния характер на изследването.

Глава първа е посветена на престъпността и наказателната политика в медиите.

В тази глава докторантът прави подробна характеристика на явлениято „престъпност“, от една страна, и на медийната среда, от друга, като правилно обръща специално внимание на новите медийни продукти (за целта използва мненията на редица чуждестранни автори).

Идентифицирани са някои процеси в медиите при отразяване на престъпността, например стигматизирането на отделни лица и групи, посочени са и някои трудности при обективното отразяване на престъпленията, а именно наличието на следствена тайна (трудности пред разследващата журналистика). В този аспект интерес представлява анализа на дела в Европейския съд за правата на човека, които задават стандарти за дейността на медиите при отразяване на наказателни дела.

Направена е характеристика на видовете журналистически материали, отразяващи престъпността – обзорни материали, аналитични материали, кратки съобщения (на основата на контент - анализ на многобройни материали в пресата).

Особено ценен е анализа, който докторантът прави по отношение на медийния език, използван при отразяване на престъпността и съответствието му с правната терминология (за теоретична основа на анализа е използвана теорията за медиаморфологичната роля на езика на Р. Фидлър, която е разгледана много подробно). Анализът е подкрепен и с данни от анкета, проведена със студенти.

Глава втора е озаглавена „Политика, наказателно правосъдие и медии“.

Подробно е разгледана същността на наказателната политика, изявени са акценти на отразяване на наказателната политика в медиите: проблемът за справедливостта, който е благодатна тема за медиите, обявяване за неправилна политика засилването на наказателната репресия, когато няма основания за това. Целта е медиите да играят ролята на медиатор между властта и гражданите. В резултат на анализа докторантът стига до извода,

че към настоящия момент липсва достатъчно силна медия, която да изложи и утвърждава системно съвременна наказателна политика (с.61). В този аспект е взето отношение по някои актуални въпроси на наказателната политика и нейното отразяване в медиите като: предложенията за въвеждане на кастрация при полови престъпления, проблемът за вината при някои престъпления, включително тези по транспорта, недооценяване значението на поощрителните норми и др.

Предложена е оценка на дейността на медиите по отношение престъпността на непълнолетните, като според докторанта медиите отразяват проблема обективно с подчертано информативен характер. Той предлага препоръки за реформа в така нар. детско правосъдие на основата на модела „Масачузетс“

Глава трета третира проблемите на модерната престъпност и отразяването им в медийната среда.

На първо място е анализирано явлението „Организирана престъпност“ и отразяването му в медиите. Констатацията е, че няма по-обилни вестникарски материали от тези, посветени на лицата от организирани престъпни групи, като преобладават материалите от аналитико-информационен характер.

На следващо място се разглежда отразяването в медиите на престъплението „пране на пари“. Контент-анализа, осъществен от автора, показва, че медиите навлизат предпазливо в тази сравнително сложна проблематика; публикациите имат предимно информационен характер, но е положително, че медиите са чувствителни към участието на бизнесмени и политици в тази престъпна дейност.

Достатъчно място е отделено на един от най-наболелите проблеми на нашето общество – корупцията. Тук изводът е, че медиите са изключително активни при отразяването на това явление, но допускат известно правителствено влияние. Въпреки това се правят криминологични и наказателно-правни анализи, но недостатък е бързото затихване на първоначалния интерес към корупционните прояви.

Съвсем естествено в глава четвърта докторантът се е насочил към осветляване на проблемите на международното наказателно право в медийната реалност. От множеството проблеми в този аспект са разгледани отразяването на тероризма в медиите, както и особено актуалния в настоящия момент въпрос за екстрадицията на български граждани. В този аспект са отбелязани някои недостатъци в дейността на медиите: непълно

отразяване на някои отклонения от закона и действия по целесъобразност, не се прави разлика между екстрадиция и експулсиране и др.

В Заключението са систематизирани оценките за медийната политика по отношение отразяването на престъпността у нас и са предложени множество препоръки за усъвършенстване на наказателната политика на държавата и за подобряване работата на медиите по отразяването на престъпността и дейността на правораздавателните органи.

На основата на горното могат да се направят следните изводи:

1. Разработената тематика за престъпността и наказателното правосъдие в медийната реалност е изключително актуална с оглед на влиянието на медиите при формиране на общественото мнение в тази област и липсата на подобни разработки в нашата страна.

2. Докторантът притежава задълбочени теоретични знания по криминология, както и в необходимия обем – знания в областта на медиите (освен задълбочения анализ на множество криминологични понятия и институти, за това говори използвана литература – 127 източници на български и 44 на латиница).

3. В дисертационния труд присъстват научни и научно-приложни резултати, които представляват новост ...Приносителите се градят върху достоверни факти – резултати от емпирично изследване (анкета със студенти) и контент-анализ на многобройни публикации в средствата за масово осведомяване.

3. По-конкретно могат да се открият следните научни и научно-приложни приноси:

- за пръв път цялостно е изследвана наказателната политика на държавата и правораздаването в контекста на медийното им отразяване в една интердисциплинарна разработка;

- проведено е емпирично изследване – анкета със студенти и резултатите са използвани за обосноваване на изводите относно адекватността на отразяване на явлениято „престъпност“ в медийното пространство;

- извършен е контент-анализ на многобройни публикации в средствата за масово осведомяване, свързани с престъпността, материалите са анализирани критично и резултатите са използвани при доказване на издигнатите работни хипотези;

- направени са голям брой констатации за начините, по които медиите отразяват престъпността като явление и наказателната политика на държавата и са направени препоръки както за усъвършенстване на наказателната политика на държавата, така и за подобряване дейността на медиите при отразяването им;

- освен анализ на представянето на престъпността като цялостно явление, е направен анализ и на отразяването в медиите на някои актуални видове престъпност: организирана престъпност, пране на пари, корупция, престъпност на непълнолетните и др., което засилва практико-приложния характер на дисертацията.

Могат да се отправят и някои забележки и препоръки за подобряване на съдържанието на дисертационния труд:

- анализът, който прави автора на някои криминологични и наказателно-правни понятия, институти и теории (наказателна политика, организирана престъпност, пране на пари, наказателно-правни състави от особената част на НК и др.) е прекалено подробен, той показва ерудицията на докторанта, но донякъде обременява текста с оглед поставените конкретни задачи;

- при анализа на съвременната наказателна политика на държавата следва да се обърне внимание на действащата към момента Стратегия за противодействие на престъпността (2012-2020) и степента на нейното отразяване в медиите;

- може да се препоръча по-подробно анализиране на някои негативни явления при отразяване на престъпността в медиите – например систематичното „героизиране“ на определени представители на организираната престъпност, представяни като щедри благодетели, с цел повишаване интереса към съответното средство за масово осведомяване;

- по - широко използване на интернет-източници.

Направените забележки и препоръки в никакъв случай не намаляват качеството и количеството на получените резултати и приноси.

Резултатите от дисертационното изследване могат да се използват както при преподаване на учебната дисциплина „Криминология“, така и в дисциплините, свързани проблемите на медиите. Може да се препоръча на автора в бъдеще да разшири изследването с анализ на отразяването на престъпността в електронните медии и социалните интернет-мрежи.

В заключение давам положителна оценка за присъждане на Боян Иванов Велчев образователната и научна степен „доктор“.

07.09.2019 г.

ДАЛ СТАНОВИЩЕТО:

(доц. д-р В. Недев)